PRAKTIJKVOORBEELD
BIJ DE LEIDRAAD 'WERKEN AAN ONDERWIJSVERBETERING'

CYCLISCH WERKEN AAN ONDERWIJSVERBETERING

MARTINUSCOLLEGE GROOTEBROEK

'Bij ons op school wilden we meer ruimte creëren voor maatwerk. We wilden graag een nieuw rooster met meer keuzemogelijkheden voor leerlingen. Samen met collega's zijn we eerst een proeftuinrooster gestart in de bovenbouw, waarna we uitgekomen zijn op een flexibel rooster voor de gehele havo en vwo', zo vertelt Cathy Baars van het Martinuscollege in Grootebroek. Cathy is docent natuurkunde, lid van het datateam en coördinator van de interne academie. Ze loopt binnen school altijd voorop bij onderwijsontwikkeling. Cathy stimuleert al jaren dat zij en haar collega's cyclisch werken aan onderwijsverbeteringen. De vijf stappen om cyclisch te werken die in deel 1 van de leidraad Werken aan onderwijsverbetering centraal staan zijn daarin herkenbaar. Hoe zag dat eruit toen ze het flexibele rooster (flexrooster) invoerden op Cathy's school?

Stap 1: Verken en prioriteer speerpunten

In de bovenbouwteams van de school groeide de behoefte om meer maatwerk aan leerlingen te bieden en om hen meer zelfstandigheid aan te leren. Hiervoor bood het rooster op dat moment te weinig mogelijkheden.

Collega's wilden nagaan of een flexrooster meer ruimte biedt voor maatwerk. Zij waren geïnspireerd geraakt na een verkennend bezoek aan Zweedse scholen die vanuit het concept van Kunskapsskolan werken. Een flexrooster bevat blokuren en zelfwerktijduren. Dit geeft docenten de mogelijkheid om vaker in de week maatwerk te bieden.

De schoolleiding riep een ontwikkelteam in het leven. Dit team kreeg het speerpunt mee om te verkennen hoe de school meer maatwerk kan bieden op een manier die past bij de schoolvisie. Het ontwikkelteam bestond uit docenten van de bovenbouwteams van de havo en vwo en een van de teamleiders.

Stap 2: Verdiep en analyseer

De ontwikkelgroep verzamelde informatie via literatuur en sprekers over wat er nodig is om een flexrooster in te voeren en startte een proeftuin. Deze proeftuin werd gestart om een nieuw roosterconcept uit te proberen. Het roosterconcept bestond uit blokken van 100 minuten, waarin leerlingen binnen een domein (alfa, bèta, gamma en delta) bleven. Binnen een blok waren drie keuzemomenten in hetzelfde domein. Na presentaties aan collega's, leerlingen en ouders volgden er enkele aanpassingen in de vakkenverdeling in het rooster en ging de proeftuin van start. 'De proeftuin met de nieuwe blokken en zelfwerktijd heeft volgens plan drie maanden gelopen.', legt Cathy uit.

Het datateam in school evalueerde de proeftuin. Het datateam bestond uit vier docenten, een teamleider en administratiemedewerker. Zij volgden de datateam-methode, waar ze enkele jaren eerder een cursus over hadden gevolgd. Ze legden halverwege de periode enquêtes voor aan leerlingen en docenten en aan het eind van de proeftuinperiode nogmaals. Ook ouders ontvingen een enquête aan het eind. Het datateam was benieuwd naar zelfstandigheid, keuzevrijheid, leerrendement en het plezier om naar school te gaan.

PRAKTIJKVOORBEELD
BIJ DE LEIDRAAD 'WERKEN AAN ONDERWIJSVERBETERING'

Het datateam analyseerde de gegevens en de resultaten lieten twee tegengestelde opvattingen zien. Docenten, leerlingen en ouders waren voor of waren tegen het proeftuinrooster. Sommige docenten moesten bijvoorbeeld eraan wennen dat ze minder tijd voor uitleg en theorie hadden. Ook was een bepaalde groep leerlingen tegen, omdat zij de uitleg misten. Leerlingen en docenten die voor waren, waardeerden dat er meer zelfwerktijd voor leerlingen ontstond. Die zelfwerktijd werd zo ingericht dat leerlingen een korte, overzichtelijke uitleg kregen, waarna ze zelfstandig aan het werk gingen. De docent kreeg meer de rol van coach, waardoor er ruimte ontstond voor gesprekjes over plannen en de aanpak van het maken van opdrachten.

Stap 3: Stel speerpunten vast en stel een verbeterplan op

Het datateam legde de uitkomsten van de evaluatie van het proeftuinrooster voor aan alle docenten bovenbouw havo en vwo en aan de schoolleiding. 'Het is belangrijk dat er draagvlak voor is.', benadrukt Cathy.
Na een discussie over de uitkomsten deed het docententeam aanbevelingen aan de schoolleiding. De schoolleiding nam deze aanbevelingen grotendeels over en besloot om een flexrooster in te voeren. Het flexrooster bestaat uit twee flexuren per dag voor alle leerlingen uit onderbouw en bovenbouw van zowel de mavo-, havo- als vwo-afdeling. De term 'proeftuin' werd afgeschaft.

Stap 4: Voer uit, monitor en stel bij

Het flexrooster heeft nu bijna drie jaar gedraaid en werd ieder jaar gemonitord door het datateam. Dat gebeurde met enquêtes onder leerlingen en docenten. Daarnaast hield het datateam interviews met leerlingen en docenten. Cathy: 'We wisten dat er ook docenten minder positief waren. Hoe konden we het ook voor hen aantrekkelijk maken? We wilden goed luisteren. Hetzelfde geldt voor de interviews met leerlingen.'

Het datateam presenteerde de bevindingen aan de teams, waarna er discussies werden gevoerd onder leiding van de teamleiders. 'De schoolleiding was in de lead om aanpassingen in het flexrooster door te voeren, dat was niet aan het datateam.', zo legt Cathy uit. Een voorbeeld van een aanpassing die de schoolleiding heeft doorgevoerd is bij het vak lichamelijke opvoeding. Alle vakken waren van 50 naar 40 minuten gegaan, in blokuren van 80 minuten. Dit bleek te weinig tijd voor het vak lichamelijke opvoeding. Daarom heeft de schoolleiding besloten om dat vak meer ruimte in het rooster te geven.

Stap 5: Zorg voor borging

Het flexrooster is in de loop van de tijd geborgd in de manier van lesgeven van de docenten. Zij hadden in het begin vragen over hoe ze om moesten gaan met minder tijd voor hun vak. De interne academie op school, een collega-voor-collega initiatief, organiseerde daarom cursusmiddagen voor de docenten. Intussen zijn er al cursussen geweest over het geven van flexuren, coaching en mindset.

Aan het einde van het huidige schooljaar besluit de schoolleiding of de school doorgaat met het flexrooster. Nu zijn er nog af en toe klachten bij docenten over leerlingen die zich niet inschrijven. Dit soort zaken wordt dan in het team besproken. Ook wordt werken met het flexrooster levend gehouden door de nieuwe afdelingsleider die er aandacht aan besteedt in de nieuwsbrief. Hij attendeerde docenten er onlangs nog op dat ze aan de leerlingen door moeten geven dat die de flexuren moeten invullen. Cathy vindt de steun van de schoolleider daarin belangrijk: 'De schoolleider mag iemand erop aanspreken als het niet loopt zoals we hebben afgesproken, zodat we onderwijs krijgen zoals we beogen. Dit is onderwijs met meer maatwerk en meer zelfstandig werkende leerlingen.'